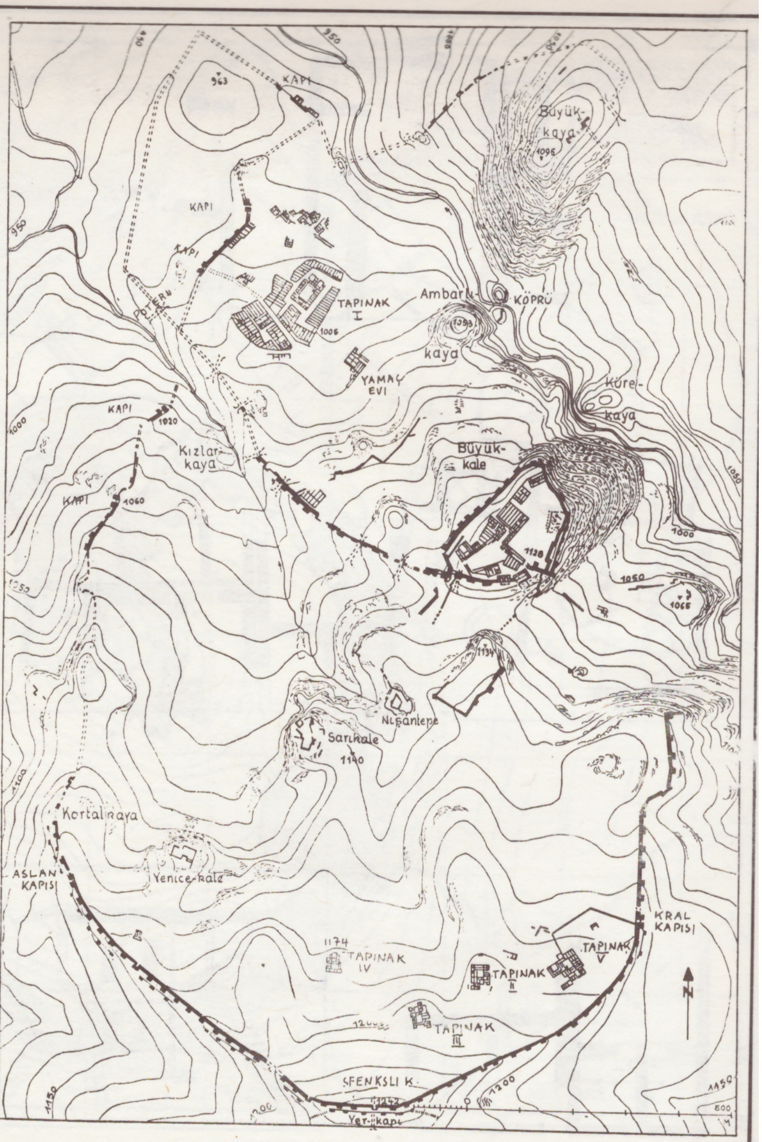

yönetiminde etkin bir rol oynamağa başlamışlardı. Hint-Avrupa soyundan olan Hititler'in, Anadolu'nun yerli halkı olmadıkları bilinmekte, ancak göç tarihleri ve Anadolu'ya giriş yolları henüz kesinlikle saptanamamaktadır. Hititler'in ya da daha genel bir terimle Hint-Avrupalı toplulukların Anadolu'ya, Trakya ve Boğazlar üzerinden; Doğu'da Kafkaslar yoluyla Derbent Kapıları'ndan, hatta Balkanlar'ın Karadeniz'e olan kıyılarından deniz yoluyla Orta Karadeniz'e geldikleri yönünde varsayımlar bugün tartışma konusu olmaktadır. Arkeolojik veriler, bunlardan hangisinin daha doğru olduğunu kanıtlayacak sağlam ipuçlarını henüz ortaya koyamamıştır.

Bilim dünyasının Hititler ile ilk karşılaşması 1887 yılına rastlar. Orta Mısır'daki Tell el-Amarna'da yapılan kaçak kazılarda, büyük bir tablet arşivine ait ilk belgeler bu tarihte eski eser pazarlarına sürülmüştü. Bu belgeler, İÖ. 14. yüzyılda Mısır firavunları olan 3. Amenofis, 4. Amenofis ve Tutenkamon'un, Ön Asya'daki başka devletlerin kralları ile olan diplomatik yazışmalarını içermekteydi. Çiviyazısı ve Babil lehçesi ile yazılmış olan bu tabletlerin birinde, Hitit Kralı Şuppiluliuma, firavun'a **kardeşim** diye hitab ediyor, kendisini onunla eşdeğer bir hükümdar olarak kabul ediyordu. Bazı belgelerde ise, Hititler'in Suriye üzerinde siyasal bir baskı öğesi oldukları ve buraya girdikleri kaydediliyordu. Mısır'ın Yeni İmparatorluk dönemine ait başka mektuplarda ise, Mısır-Hitit çatışmalarından söz edilmekteydi. Bütün bunlar, Martin Luther'in İncil çevirisinde, İbranca Hittim'in karşılığı olarak kullanılan Hititler ya da Het oğullarının, İÖ 2. bin yılda büyük bir siyasal güç olarak bütün Ön Asya'ya kendilerini kabul ettirdiklerinin kanıtıydı. Burada hemen şu noktayı belirtmemiz gerekir ki, İncil'de, İÖ 1. bin yılda Filistin'de yaşamış oldukları söylenen Hititler ile, İÖ 2. bin yılda Anadolu'da bir devlet kurmuş Hititler aynı kişiler değillerdi; ancak, daha ileride göreceğimiz gibi, bunlar da dil ve köken bakımından asıl Hititler'in akrabası, onların bir bakıma devamı idiler. El-Amarna belgeleri arasında 2 mektup daha vardı ki, bunlar o güne kadar bilinmeyen bir dille, fakat yine de çiviyazısı ile yazılmışlardı. Bu belgeleri 1902 yılında inceleyen Norveçli bilim adamı J.A. Knudtzon, bu mektupların dilinin bir Hint-Avrupa dili olduğunu dünyaya duyurdu. Ne var ki, Knudtzon'un bu buluşu, diğer bilim adamları arasında kuşku ile karşılandı ve hemen hemen hiç yandaş bulamadı. Aradan 4 yıl geçtikten sonra, 1834 yılında Ch. Texier tarafından bulunan, Ankara'nın 150 km. kadar doğusundaki Boğazköy'de H. Winckler tarafından 1906 yılında başlatılan kazılarda, yukarıda sözünü ettiğimiz El-Amarna'da bulunmuş ve Arzawa kralına gönderildiği anlaşıldığı için, adına **Arzawa mektupları** denen bu 2 belgenin yazıldığı dilde kaleme alınmış olan başka tabletler de ele geçirilmeğe başlandı. Winckler kazılarını 1913 yılına kadar sürdürdükten sonra ölünce, Alman Şarkiyat Cemiyeti, aslen bir Çek bilgini olan B. Hrozny'yi İstanbul'a göndererek, Boğazköy'den çıkan bu tabletleri incelemesini istedi. Bu sırada patlayan 1. Dünya Savaşı nedeni ile Hrozny, İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndeki çalışmalarını kısa kesmek zorunda kaldıysa da, araştırmalarını olumlu bir yönde geliştirmeyi başararak, 24 Kasım 1915 tarihinde, Berlin Ön Asya Cemiyeti'nde verdiği **Hitit sorununun çözümü** konulu bir konferansta bu belgelerdeki dilin gerçekten bir Hint-Avrupa dili olduğu tezini tekrar ortaya attı. Aynı yılın içinde yayınlanan bir kitapta Hrozny, Eski Yunanca, Latince ve Eski Hintçe ile yaptığı karşılaştırmalarla, birçok Hititçe sözcüğün anlamını saptamayı ve Hitit dilinin ilk gramer kurallarını ortaya koymayı başardı.